הכי קאמר דבר הבא ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה לא תיכול ת"ל °גמל טמא הוא הוא טמא ואין טמא הנולד מן הטהור טמא אלא טהור רבי שמעון אומר °גמל גמל שני פעמים אחד גמל הנולד מן הגמלה ואחד גמל הנולד מן הפרה ורבנן האי גמל גמל מאי עבדי ליה חד לאסור עצמו וחד לאסור חלבו ור' שמעון לאסור חלבו מנא ליה נפקא ליה מאת הגמל ורבנן *אתים לא דרשי כדתניא *שמעון העמסוני *היה דורש כל את ואת שבתורה כיון שהגיע °לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו ר' כל אתין שדרשת מה תהא עליהם אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי אלא מעתה טעמא דרבנן מגמל גמל ור' שמעון מאת הגמל הא לאו הכי הוה אמינא חלב דבהמה טמאה שרי מאי שנא מהא דתניא *הטמאים א לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן איצטריך א] סלקא דעתך אמינא הואיל דבהמה טהורה נמי חידוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב וכיון דחידוש הוא בבהמה טמאה נמי לישתרי קמ"ל הניחא למאן דאמר דם *נעכר ונעשה חלב אלא למאן דאמר איבריה מתפרקין הימנה ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבעה חדש מאי איכא למימר איצטריך סד"א הואיל וליכא מידי דאתי מחי ושרייה רחמנא והאי חלב כי אבר מן החי הוא ושרי והילכך אפי' בבהמה טמאה לישתרי קמ"ל ג] וחלב דבהמה טהורה מנלן דשרי אילימא מדאסר רחמנא בשר בחלב הא לחודיה שרי ואימא חלב לחודיה אסור באכילה ומותר בהנאה ב בשר בחלב בהנאה נמי אסור ולר"ש *דשרי בהנאה משכחת לה למילקי על בישוליה אלא מדגלי רחמנא דבפסולי המוקדשין ה)°תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב °הא דחולין שרי ואימא דחולין אסור באכילה ושרי בהנאה דקדשים בהנאה נמי אסור אלא מדכתיב °ודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתך וחיים לנערותך ודילמא לסחורה אלא מדכתיב °ואת עשרת חריצי החלב ודלמא לסחורה אטו דרכה של מלחמה לסחורה ואיבעית אימא מהכא °ארץ זבת חלב ודבש ג ואי לא דשרי משתבחלן קרא במידי דלא חזי ואב"א מהכא °לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב אלא מעתה שפן שפן ארנבת ארנבת חזיר חזיר להני הוא דאתו אלא *לכדתניא למה נשנו בבהמה מפני ד השסועה ובעופות מפני הראה גמל נמי להכי הוא דאתא כל היכא דאיכא למידרש דרשינן *ת"ר רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנים חייבת ר' שמעון אומר עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו איבעיא להו לאכילה מי בעי ר"ש ראשו ורובו או לא לענין בכורה כתיב °אך בכור שור עד *שיהא הוא שור ובכורו שור אבל לאכילה גמל הוא דאמר רחמנא דאסור הא אישתני

א)[לקמן טו. תמורה לא.]

דבר הבא ממעלי גרס · כגון האי טמא שנולד מן הטהורה: **גמל טמא הוא** · והתם גמלים נולדים מן הגמלה וכתב הוא דמשמע שהוא טמא ואין אחר שהוא גמל טמא וכגון שנולד מן הפרה: **גמל גמל** · אחד בתורת כהנים ואחד במשנה תורה: **לאסור חלבו** · של גמלה: **את הגמל** · משמע את הטפל לגמל והיינו חלבו: **פירש** · מכל דרשות שדרש דכל אתין באין לרבות וזה אין מה לרבות בו: **הטמאים** · אלה הטמאים לכם בכל השרץ ה"א יתירא: **לאסור צירן** · שומן הדג: **קיפה** · ריסוקי בשר וקפלוטות שבשולי קדירה: **דאמר מר** · במסכת נדה (דף ט·) דם נדות נעכר מחמת הלידה ונעשה חלב הלכך חידוש הוא דמעיקרא הוה דם והאוכלו בכרת והשתא מישתרי: **איבריה מתפרקין** · מחמת הלידה: **ואין נפשה** · אין דמה חוזר עליה עד עשרים וארבעה חדש ולפיכך מניקה אינה רואה דם נדה ולאו משום דדם נעשה חלב והשתא כיון דלאו מחמת דם קאתי לאו חידוש הוא: **ולר"ש נמי דשרי בהנאה** · לקמן בפירקין (דף י·) ר"ש אומר כו' משכחת לה דאיצטריך למיכתב בשר בחלב ואע"ג דחלב גרידא אסור *נמי איצטריך למיכתב ביה ללקות על בישולו: **תזבח** · רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר בפסולי המוקדשין לאחר פדיונן הכתוב מדבר: **חריצי** · ג] גבינים וקא"ל ישי לדוד שיוליכם במלחמה לשר האלף: **יין וחלב** · וכתיב לעיל מיניה לכו שברו ואכלו: **אלא מעתה** · בין לרבנן בין לר' שמעון דדרשי לעיל גמל גמל שפן שפן מאי דריש ביה: **למה נשנו בבהמה** · טמאים וטהורים: **מפני השסועה** · בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות ולא נאמר בתורת כהנים: **לאכילה** · כגון פרה שילדה מין סוס דקאסר רבי שמעון כדקתני גמל גמל שני פעמים: **מי בעי רבי שמעון** · (א) דלא מישתרי באכילה במקצת סימנין עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו או לא: אישתני

הטמאים לאסור צירן ורוטבן · אי מהטמאים דריש קשה דבהעור והרוטב (חולין קכב:) מוקמינן ליה לעורו כבשרו ובת"כ לא דריש ליה גבי שרצים אלא גבי בהמה טמאה דכתי' טמאים הם לכם ומיהו ע"כ מהטמאים דשרצים דריש כדמוכח פ' העור והרוטב (שם קכ· ושם) בשמעתין דהמחה חלב וגמעו דמייתי *על הך דרשא דהטמאים ופריך לכתוב רחמנא בשרצים וליתו הנך וליגמרו מיניה משמע דמינה דריש ד] ונ"ל דמה"א יתירא *דהטמא דריש עורות שלהם כבשרם שלהן ודע דגבי בהמה דכתב טמא ולא כתב הטמא דריש בת"כ לאסור צירן ורוטבן ומיהו אכתי דריש מן הטמאים פרק העור והרוטב (שם קכו:) לאסור בילת השרץ ולשם פ"ה ה' יתירא נדרשת לאסור צירו ורוטבו ולעורו כבשרו ולבילת השרץ:

לאסור צירן ורוטבן · משמע הכא דציר דאורייתא מדפריך מינה מאי שנא חלב מציר ש"מ דרשה גמורה היא ובפרק העור והרוטב (שם קכ·) נמי אמר צריכי וקשה דבפרק אין מעמידין (ע"ז מ.) גבי דג טמא מפליג בין מסבל צירו לגופו ופרק גיד הנשה (חולין צט:) א"ר יהודה ציר דגים רביעית בסאתים ופריך והא א"ר יהודה מין במינו לא בטיל *שאני ציר דזיעה בעלמא הוא משמע שהוא מדרבנן וי"ל ציר דגים דרבנן ציר שרצים דאורייתא ואע"ג דבתורת כהנים נמי דרשי' שקן הוא לכם גבי דגים אסמכתא בעלמא הוא וא"ת בפרק כל הבשר (חולין קיב:) גבי רב מרי דאמלה בשר שחוטה בהדי טריפה ואסר ליה רבא מהטמאים ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא היכי פריך מדג לבשר ה] וי"ל דקים ליה דאסור ציר מדרבנן ובמס' תרומות (פ"י מ"ח) נמי תנן ובפ' גיד הנשה (חולין צט:) מייתי לה דג טמא צירו אסור ש"מ הא דשרינן לה משום דלא בלעו ומה שכתוב בספרים ש"מ ציר מותר לא גרס ליה וקצת תימה כיון דצריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה ודגים דליכא קרא לא אסר מדאורייתא היכי מייתי רבא ראיה התם מהטמאים לאסור ציר טריפה:

רוטב וקיפה שלהן · וא"ת תיפוק לי' ממשרת ליתן טעם כעיקר ו] *מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה פסחים (ד' מד.) וי"ל עיקר קרא לצירן והוראה דהש"ס בהכי* והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ועיקר קרא לזקן ואינו לפי כבודו (ב"מ ד' ל· ברכות ד' יט:) ובפ"ק דחגיגה (דף ד·) נמי אמר רגלים פרט לבעלי קבין ואמר פרט לחגר וסומא ולא עיקר קרא לבעלי קבין דמפעמים דריש ליה התם *ומיהו כאן אין צריך לומר כך דאיצטריך לרוטב וקיפה לאשמועי' *)דהוי כמנעם אם המחה השרץ דהוי כשתיה ואיכא בכלל אכילה ואכילה כתיב בהון קמ"ל בכלל אכילתו והתם (חולין קכ·) מייתי לה גבי המחה חלב חמץ ונבלת עוף טהור וגמעו מיהו קשה דמשמע הכא דאיצטריך לציר לאשמועינן דחשיב כגוף השרץ דפריך מינה אחלב דיתסר כמו ציר וצ"ל דשקולים הן ומיהו מציר לחודיה לא הוה שמעינן ליהוי שתיה כאכילה דהוה מצי לאוקמא כשהקפהו ואכלו:

קיפה שלהן · בפ' העור והרוטב (חולין קכ·) אמר מאי קיפה פרמא ופריך הוא עצמו לטמא טומאת אוכלים אלא מאי קיפה תבלין אבל הכא יכול לקרות בין פרמא בין תבלין דלא אתא לאשמועינן אלא *שתיהן כאכילה וכן משמע בפ"ה שפירש ריסוקי בשר וקפלוט שבשולי קדירה:

*)דמיחוי כמנעם כו' קמ"ל דבכלל אכילה הוא

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' לד טוש"ע י"ד סימן ע סעיף ג וסי' פא סעיף א:

כא ב מיי' פ"ט שם הל' א טוש"ע י"ד סימן פז סעיף א:

כב ג מיי' פ"ג שם הל' ג טוש"ע י"ד סימן פא סעיף ח:

כג ד מיי' שם פ"א הל' ו:

שיטה מקובצת

א] סד"א הואיל וליכא דאתי מחי דשרייה רחמנא וכו' מתוך הלכה זו תמצא פרכא אחרת דבפ' אלו טרפות אמרי' מנין לביצת טמאה שהיא אסורה שנאמר ואת בת היענה והשתא למה לי קרא תיפוק ליה דהיוצא מן הטמא טמא דמהאי טעמא נמי אסרי' לקמן מי רגלים של חמור ומשמע בקונטרס דאצטריך קרא לדקדק על ביצת עוף טהור שהיא מותרת שפירש בהלכות [גדולות בפ'] גיד הנשה ביצה טהורה גופה מנלן דשריי' מדגלי רחמנא ואת בת היענה דביצת עוף טמא אסור מכלל דטהור מותר ואין הלשון משמע כן אלא משמע דלאיסור ביצה טמאה אצטריך קרא וי"ל הטעם משום דחידוש הוא הא דביצת טהורה שרייה כדקאמר הכי גבי חלב דכי אבר מן החי הוא ושרי לכך אפילו בטמאה נמי וביצת עוף טהור דשרייה נפקא לן מדדרשינן בפרק שלוח הקן לך ולא לכלביך דממעטינן מינה עוף טהור רובץ על ביצת עוף טמא וניחא נמי השתא הא דאמרינן בסוף אלו טרפות גבי ביצת השרץ שאם רקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ דמשמע הא לא רקמה לא משום דבשרץ לא כתיב קרא ואשתרי מטעם חידוש כמו טהורה ומיהו קשה כיון דביצת השרץ לא ילפא מביצת עוף טמא כ"ש ביצת טריפה ובריש מס' ביצה משמע דאסורה מדאורייי' וי"ל א)דילפינן מטומאה דדרשינן בפרק העור והרוטב דלטומאה בענין ריקום מדכתיב השרץ [מה שרץ] ריקם אף ביצת השרץ שריקמה דשפיר ילפינן איסור מטומאה כדאשכחן במסכת מעילה בפרק קדשי מזבח דמשוי להו לענין כעדשה ואע"ג דהשתא איכא תרתי דאתי מחי ושרי כגון חלב וביצים מ"מ חשיב להו חידוש שפיר ומשום דאין שניהם באים מחי בענין אחד וכן י"ל גבי דבש דבורים דלקמן דלא דמי לחלב א"נ כיון דכל שאר אבר מן החי אסור מיקרי הני חידוש ועוד היינו יכולים לומר דכל ביצים מותרים בין דטמא בין דטהור מהחוא טעמא דשריה לקמן הני יאלי דיחמורתא לפי שהוא זרע דאם וכן עור הבא כנגד פניו של חמור דמסתבר דהיינו טעמא דשרי משום דאתו משכבת זרע של חמור ונקרש מעצמו ונעשה עור ולא שייך ליצירת הולד מידי ולכדמותר דמתחלתו בא מחמת השכבת זרע דהוי כנבילה מסרחת ושרי ולבסוף אע"פ שנקרש ונעשה עור מ"מ מותר הוא כמו אפרוח ביצת טריפה שהוא מותר דלכי קא נגיל פרשא בעלמא הוא וכלהו ביעי נמי מש"ז קאתו ושרו מהחוא טעמא חוץ מביצת טמאה שאסר הכתוב ולהכי אצטריך קרא וביצת טריפה ילפינן מינה כדפרשי' ומיהו אין מתיישב טעם זה גבי ביצים דכולהו מתחלתן מעורות בגידין וחשובים כבשר כדמוכח בפרק קמא דביצה כך מצאתי בתוס' כ"י ב) והוא חסר בדפוס ולקמן דף ו ע"ב גבי עור הבא כנגד פניו של חמור כתבו בתוס' כדפי' לעיל ולא נמצא בתוס' שפי' לעיל דבר מזה ובכאן היינו פירושו : ג] וחלב בהמה טהורה מנ"ל דשרי וא"ת אמאי לא ילפינן מדכתיב גבי אברהם ויקח חמאה וחלב ובודאי לא האכילם איסור דקיים אברהם כל התורה כולה ואומר ר"י ז"ל דהוי סבור שהם בני נח ולא נצטוו על כן כי אין זה מז' מצות בני נח שקבלו עליהם ואף בירושל' ג)משמע דאכלו בשר בחלב דקאמר שא"ל הקב"ה כשבקשו שתתנן להם התורה אין אתם ראוים לקבלה שמיד שתינוק בא מבית הספר מביאין לו חלב ואוכל מביאין לו בשר ונוטל ידיו אבל אתם אכלתם בשר בחלב כדכתיב ויקח חמאה וחלב · תוס' חיצוניות : ג] חריצי גבינים וקאמר ליה ישי לדוד שיוליכם במלחמה לשר האלף ודלמא שימכרם שר האלף לעובדי כוכבים וכי דרכה של מלחמה לסחורה אם רוצים להרוג את העובדי כוכבים וימכרו להם דבר מחיה אלא ש"מ לאכילת שר האלף עצמו הביאום : ד] ונ"ל דמה"א יתירא דהטמא דריש וכו' ולשם פ"ה ה"א יתירא נדרשת לכמה דרשות וזה לשון הרא"ש ז"ל ולשם פירש"י ז"ל דה"א יתירא דריש וכו' דריש בת"כ לאסור צירן ורוטבן ולא מרבה שעורותיהן כבשרן דרשא אחריתי וכו' ומיהו אכתי דריש וכולהו תרי דרשות שקולים הם ומרבה כל המחובר לו ופי' ממנו : ה] עיין בהשמטות בסוף המסכת : ו] מכאן אתה דן לכל איסורי שבתורה וי"ל עיקר קרא כדאיתא בפרק אלו עוברין והוה"ל דעיקר קרא לצירן וכן דרך להביא כמה דברים על פסוק אחד ואף על גב דלא נפקי כלהו מניה כדאמרינן באלו מציאות :

א) צ"ל וי"ל דמסתברא דעוף מעוף ילפינן אע"פ שזה מין היתר אבל בילת השרץ אדרבא מסתברא דילפינן מטומאה וכו' וכ"ה הלשון באמת בתוספות חולין [דף סד ע"א] ד"ה שאם · ב) כל דברי התוספות כת"י אלו שהביא רבינו בכאן נמצא בתוספות בחולין [דף סד ע"א] ד"ה שאם ע"ש · ג) בירושלמי לפנינו לא נמצא זה אבל כ"ה במדרש (שוחר טוב ח) ובפסיקתא רבתי בפ' עשר תעשר ע"ש ·

רבינו גרשום

הגרה כיון דטמא הוא אינו מעלה גרה : הכי קאמר דבר הבא וכו' ת"ל ואת הגמל גמל הוא טמא ולא טמא הנולד מן טהורה : ר' שמעון אומר גמל גמל ב' פעמים' דתורת כהנים ובמשנה תורה אחד לאסור גמל הנולד מן הגמלה ואחד לאסור גמל הנולד מן הפרה · דלא סבירא ליה שהיוצא מן הטהור טהור: ורבנן · דסברי שהיוצא מן הטהור טהור גמל גמל מאי עבדי ליה חד לגמל עצמו ואידך גמל לאסור חלבו : ור"ש (אומר) מנ"ל לאסור חלבו מאת הגמל נפקא את הטפל לבשרו: ורבנן · אתים לא דרשי כשמעון העמסוני דפירש שחזר בו מכל האתים שדרש שאינן באין לרבות הואיל ולא מצא מה לרבות לאת ה' אלהיך תירא : אלא מעתה · אי לאו טעמא דרבנן דאסירי ליה לחלב בהמה טמאה מגמל גמל ור' שמעון מאת הגמל הו"א דשרי מ"ש מהא דתניא' אלה הטמאים לאסור צירן ומהכא נילף נמי לחלב: איצטריך · למילף מן הגמל סד"א הואיל ובבהמה טהורה הוי חדוש הוא דחלב שרי ומאי חדוש כדאמר מר לגבי מניקה כדאמרינן ד' נשים דיין שעתן דאינן מטמאין למפרע לא מפקידה לפקידה ולא מעת לעת · ואלו הן בתולה ומעוברת מניקה וזקנה משום דאלו אין להן דמים הרבה דמניקה דמה נעכר ונעשה חלב ומשום הכי אינה מטמאה למפרע וכיון דחלב מדם אתי ברין הוא דליתסר גבי בהמה לאכילה אלא דחדוש הוא דשרייה רחמנא כדבעינן למימר לקמן וכיון דחדוש הוא בבהמה טמאה נמי לישתריה להכי איצטריך הגמל לאסור : הניחא למאן דאמר · דמניקה משו"ה דיה שעתה דאינה מטמאה למפרע אלא מכאן ולהבא משום דדם נעכר ונעשה חלב לטעמא דידיה יכלת למימר דחדוש הוא ולהכי איצטריך אידך קרא: אלא למ"ד · משום הכי דיה שעתה דאיבריה מתפרקין מחמת הלידה מחמת המניקות ואין נפשה כלומר אין דם ווסתה חוזר עליה עד כ"ד חדש שאינה בריאה כמו שהיתה עד כ"ד חדש הלכך דיה שעתה דאין לה דמים הרבה עד כ"ד חדש א"כ לטעמא דהא תנא ליכא למימר דחידוש הוא ומאי איצטריך אידך הגמל : אצטריך סד"א · אכתי חדוש הוא הואיל דליכא מידי דאתי מחי דשרי והאי חלב כי אבר מן החי הוא ושרי היינו חידוש הלכך אפילו בבהמה טמאה נמי משתרי להכי איצטריך קרא: ולר"ש · נמי דשרי לבשר בחלב בהנאה במס' חולין אפי' לטעמא דידיה לא מצית למימר דשרי דאע"ג דשרי לבשר בחלב בהנאה אי בשיל ליה בחלב לחודיה לא לקי ואי בשיל לחלב לחודיה לא לקי אבל אסור באכילה ואכתי מנ"ל דשרי באכילה: אלא מדגלי רחמנא גבי פסולי המוקדשין היכא דנאכלין בשומן דכתיב תזבח דבספרי מוקים לה בפסולי המוקדשין תזבח ואכלת ולא גיזה דכתיב לא תגוז · ואכלת בשר ולא חלב דכתיב ולא תעבד דחולב בקדשין היינו עבודה מכלל דחלב בבהמה דחולין שרי באכילה: ודלמא לסחורה · ומכורו להרויח בו כדי שיתפרנס: חריצי החלב גבינה · ודלמא לסחורה כדי שימכרם שר האלף לעובדי כוכבים וכי דרכה של מלחמה לסחורה הם רוצים להרוג את העובדי כוכבים ומכרו להם דבר מחיה אלא ש"מ לאכילת שר האלף עצמו הביאום: אלא מעתה · לרבנן דאמרי דגמל גמל לדרשא אתי לאסור חלב בהמה טמאה הכא נמי דשפן שפן וכו' דכתיבי תרי זמני להכי נמי הוא דאתי כו' הני למה לי אלא לא אתי אלא לכדתניא למה נשנו וכו' מפני השסועה דכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה : גמל נמי להכי הוא דאתא' ולא לאסור חלב אתי: לא אע"ג דאיכא למימר הכי דנשנו מפני השסועה מ"מ כל היכא דאיכא למידרש מידי דמשום הכי כתב דרשינן' ואמאי דרש לה מגמל גמל יותר דמשפן שפן וארנבת ארנבת משום דמהוא דנאמר תחלה דרשינן דהיינו גמל : איבעיא להו לאכילה · גבי טמא שנולד מן הטהור דאסר ר' שמעון באכילה כי אין בו מקצת סימנים כדאמרינן ר' שמעון אומר גמל ב' פעמים כו' אבל כי יש בו מקצת סימנים דומה לאמו שרי באכילה' מי בעי ר' שמעון עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו או בציר מהכי : ובכורו שור · היינו כי ראשו ורובו דומה לאמו · אבל לאכילה גמל ממש הוא דאמר רחמנא אסור הא אישתני

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מי בעי ר"ש וכו' כיון דלא קדוש בבכורה עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו ס"ל לא מישתרי באכילה

גליון הש"ס גמרא הא דחולין שרי · עיין לקמן דף כה ע"א תוספות ד"ה שער :

אישתני מגמל שפיר דמי או דלמא לא שנא א] ת"ש בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה אסור באכילה ואם דומה ראשו ורובו לאמו חייב בבכורה שמע מינה לאכילה נמי בעי ר' שמעון ראשו ורובו לא לבכורה דוקא דיקא נמי דקא שבקה לאכילה וקסליה אבכור ש"מ לבכורה הוא דבעי ר' שמעון ראשו ורובו אבל לאכילה לא לעולם אימא לך לאכילה נמי בעי ובבכורה איצטריך סד"א הואיל וכתיב °אך בכור שור עד *שיהא הוא שור ובכורו שור ולא תיסגי ליה בראשו ורובו עד דאיכא כוליה קמשמע לן ת"ש °אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה (א) זה אי אתה אוכל אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד ואי זה זה הבא בסימן אחד זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור יכול אפילו עבורו מן הטמא ת"ל °שה כשבים ושה עזים *עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה דברי ר' יהושע ר' אליעזר אומר לא בא הכתוב להתיר את המותר אלא להוסיף על המותר ואיזה זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא או אינו אלא עבורו מן הטהור תלמוד לומר ב] שור שה כשבים ושה עזים מכל מקום קרי ליה טמא כרבי שמעון וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד האי תנא סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואיכא דמקשי ומותיב עבורו מן הטמא מי מעברא והאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אין מתעברת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה ולא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה וא"ר ירמיה דאיעבר מקלוט בן פרה ואליבא דרבי שמעון קאמר ג] וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא למימרא דרבי אליעזר סבר זה וזה גורם מותר ור' יהושע סבר זה וזה גורם אסור והא איפכא שמעינן להו ד] *ולד טריפה רבי אליעזר אומר ה] לא יקרב לגבי מזבח *ורבי יהושע אומר °יקרב לגבי מזבח בעלמא סבר ר' אליעזר זה וזה גורם אסור ושאני הכא דאם כן נכתוב קרא ו] שה כשבים ועזים שה ושה למה לי שמע מינה שה מכל מקום ורבי יהושע אמר לך בעלמא זה וזה גורם מותר והכא אם כן לכתוב קרא שור ז] כשב ועז כשבים ועזים למה לי ש"מ עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ת"ש רבי שמעון אומר גמל גמל שני פעמים אחד גמל הנולד מן הגמל ואחד גמל הנולד מן הפרה ואם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה שמע מינה לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו שמע מינה: שהיוצא מן הטמא וכו': בעו מינה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ותיבעי (*ליה) דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו דלא עכירי ולא דמו לחלב מיא עול מיא נפוק כי קמיבעיא להו דחמור דעכירי ודמו לחלב מאי ב מגופיה קא מימצצי ואסירי או דלמא מיא עול מיא נפוק והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא אמר להו רב ששת תניתוה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור מטמא לא קאמר אלא מן הטמא

אישתני מגמל · שדומה לאמו במקצת סימנין : **אסור באכילה** · ומאן שמעת ליה הך סברא ר"ש (ב) ואם ראשו ורובו כו' וקס"ד דמדקתני להו בהדי הדדי ש"מ דאפי' לאכילה בעי ר"ש ראשו ורובו : **מדשבקה לאכילה** · דאיירי ברישא וקס ליה אבכורה ולא ח] אמר אם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה ש"מ לאכילה (ג) סגי במקצת סימנין : **לבכורה אצטריך** · ולעולם בתרוייהו בעינן ראשו ורובו : **זה אי אתה אוכל** · גמל אפי' נולד מן הפרה : **אבל אתה אוכל אחר הבא בסימן אחד** · של אמו כלומר שדומה לאמו במקצת כגון טמא שנולד מן הטהור ודומה לאמו במקצת : **שה כשבים** · שה הבא משני כבשים : **להתיר את המותר** · דכיון דאביו ואמו טהורים לא איצטריך האי קרא דאך את זה *תאכלו למישרייה : **מ"מ** · מדכתיב שה שה תרי זימני שמע מיניה דאפי' מאב הא ולא מאב הא : **קרי ליה טמא** · לקלוט שנולד מן הטהור : **כר"ש** · דאסר ליה היכא דאין בו מקצת סימנין וקאמר דאם יש לו סימן אחד של טהרה שדומה לאמו במקצת מותר : **ופליג עליה בחדא** · דר' שמעון בעי ראשו ורובו : **ואיכא דמקשי** · קושיא להך ברייתא ומתוך הקושיא משיב דבר לשואל אי בעי ר' שמעון ראשו ורובו לאכילה או לא : **מי מיעברא** · טהורה מטמא דקתני ועבורו מן הטמא : **חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו** · שחולקין בכוי בפ' אותו ואת בנו בשחיטת חולין (דף עט:) אם אותו ואת בנו נוהג בו וקתני כוי הבא מן התיש ומן הצבייה אלמא חיה מתעברת מבהמה לדבריהם : **ואמר ר' ירמיה** · האי עבורו מן הטמא דקאמר היינו שנתעברה מן הקלוט שפרסותיו קלוטות כגמל ובן פרה הוא ואליבא דר' שמעון קרי ליה טמא ובנו מותר אם דומה לאמו בסימן אחד אלמא לאכילה לא בעי ר"ש ראשו ורובו : **זה וזה גורם** · ההיתר והאיסור גורמין לזה שיבא פ] הוא טמא ואמו טהורה : **ולד טריפה** · ואביו תמים הרי זה וזה גורם : **דא"כ** · דעבורו מן הטמא אסור לכתוב שה כשבים ועזים : **מיא עול מיא נפוק** י] **והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא** · מחמת חמימות וסרחון הבשר : מטמא

שמע מינה לאכילה נמי בעי ר"ש ראשו ורובו · דמשמע שאין בו כי אם שני חלוקין מדלא קתני חלוק שלישי ולימא אם יש בו מקצת סימנין מותר באכילה והדר ליתני ואם ראשו ורובו דומה לאמו חייב בבכורה והשתא *רישא יא] וסיפא רבותא קמשמע לן דרישא קתני שילדה מין טמאה לאסור אף באכילה וסיפא דקתני יב] ראשו ורובו דומים לאמו חייב אף בבכורה : **זה** אי אתה אוכל · גמל ושפן יג] כתיבי *בקרא אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד לאו בסימני טהרה יד] איירי דממעלה גרה וממפריסי הפרסה אלא בדמי למקצת סימנין לאמו ביד וברגל ובצמרו טו] (*ולד) סימני טהרה בעי: **עד** שיהא אביו ואמו כבשה · מדכתיב כבשים ועזים ולא כתיב כבש ועז דרש ר' יהושע ור' אליעזר טז] מדכתיב שה שה תרי זימני והשתא דרשות דר' יהושע לאסור לאו *הוא דר"א להתיר ולשון לא בא הכתוב דקאמר ר"א מגומגם קצת דמשמע יז] הלשון דמקרא זה שדרש ר' יהושע טמא שנולד מן טהור ועיבורו מן הטהור אמר ר"א יח] דבא להוסיף על המותר ולהתיר טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ויש לפרש יט] לא בא הכתוב כמו לא באתה התורה עוד י"ל דברי רבי אליעזר כ] וה"פ משה שה נפקא לן עיבורו מן הטהור לכך אייתר זה להוסיף על המותר ועיבורו מן הטמא : **חוץ** מדרבי אליעזר ומחלוקתו · הא דלא קאמר חוץ מן הדולפנין שפרים ורבים מבני אדם כדאמר לקמן כא] לא קשה מידי דלא איירי רבי יהושע בן לוי אלא בבהמה וחיה ולא בבני אדם והנהו בני ימא נינהו : **ופליג** עליה בחדא · מה שיוכל לדחות דחי כן משום דבמסקנא לאכילה כב] פשטינן נמי דבעי ר"ש ראשו ורובו : **והא** איפכא שמעינן להו ולד טריפה · למ"ד טריפה יולדת כג] ניחא דפליגי בזה וזה גורם אלא למ"ד אינה יולדת מוקמי פלוגתא פרק אלו טריפות (חולין נח·) בעובר ירך אמו כד] ונתעברה ולבסוף נטרפה ומיהו אשכחן בעלמא *דר' אליעזר סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי כה] מותר גבי שאור חולין ותרומה ושלהי כל הצלמים (ע"ז מט:) גבי נטל ממנה כו] עצים אלא לרבי יהושע אייתיה ואע"ג דלאו דברי הכל הוא ומה שמזכיר כאן זה וזה גורם כז] ופר' אותו ואת בנו (חולין עט:) נקט לישנא דחוששין לזרע האב כח] משום דהכא איירי בדבר הבא מהיתר ואיסור כט] [שייך שפיר] זה וזה גורם ומיהו קשה כיון דאין חוששין לזרע האב מאיזה טעם תחשב ולד טריפה זה וזה גורם ל] לא יחשב *) שאור גורם וליתסר :

*) נ"א שור ר"ל זרע האב

תניתוה

מסורת הש"ס

תורה אור

במדבר יח

ויקרא יא

דברים יד

לא תאכלו נ"ק [לעיל ה: וש"נ]

חולין נח. תמורה ל: [זבחים עד:]

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ד מהל' תמורה הל' ט ופ"ג מהל' איסורי מזבח הל' יב:

רישא יותר רבותא מסיפא קמ"ל נ"ק

בקרא הס"ד ואח"כ ד"ה אבל אתה כו' נ"ק

נ"ל ולאו דוקא נ"ק

כה ב מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה כ טור ש"ע י"ד סימן פא סעיף ה :

מקרא זה דר' אליעזר בא להתיר כו' נ"ק

[ב"ק עח.]

פסחים כז

[במשנה דתמורה ל: לא נזכר ר' יהושע אכן בברייתא היא כמ"ש תוס' חולין ד"ה אלא הא]

נ"ק

[להו]

הגהות הב"ח

(א) גמרא וממפריסי הפרסה את הגמל זה אי אתה : (ב) רש"י ד"ה אסור וכו' ר"ש וקתני ואם דומה ראשו : (ג) ד"ה מדשבקה וכו' לאכילה לא בעי ראשו ורובו אלא סגי במקצת סימנין :

רבינו גרשום

אישתני מגמל אפי' מקצת שפיר דמי באכילה · או דלמא לא שנא דלגבי אכילה בעי נמי ראשו ורובו : ת"ש בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה אסור באכילה · הא ברייתא ר' שמעון היא דאיהו אמר דאסור באכילה וקתני אם דומה ראשו ורובו לאמו חייב בבכורה ש"מ דה"ה נמי לאכילה בעי ר' שמעון ראשו ורובו לא לבכורה דוקא כלל : זה אי אתה אוכל את הגמל וגו' אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד דהיינו דאם יש בו מקצת סימן דומה : ת"ל שה כשבים ושה עזים · ריבה עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה : לא בא הכתוב להתיר את המותר · כשיהא אביו נמי כבש אלא להוסיף על המותר ואיזה זה זה תאכלו : או אינו · דבעי נמי קרא אלא עבורו על הטהור והיינו להוסיף על המותר להחמיר דולד הוי טמא ולעולם בעינן נמי קרא עיבורו מן הטהור ת"ל שה כשבים מכל מקום וכיון דאמו כבשה אע"ג דלאו אביו כבש : קרי ליה טמא כר' שמעון · כלומר מדקתני בהאי לישנא ואיזה זה טמא שנולד מן הטהור ולא קתני זה היוצא מן הטהור ש"מ דלר' שמעון קאמר דלר' שמעון הוי טמא גמור וקאמר אבל אתה אוכל בסימן אחד היינו מקצת סימן וש"מ דלא בעי ראשו ורובו : האי תנא סבר ליה כותיה בחדא · שטמא שנולד מן הטהור טמא : ופליג עליה בחדא · דאילו ר' שמעון סבר דאינו מותר באכילה עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו כדאמרינן גבי בכורה והאי תנא סבר אפילו מקצת סימן שרי באכילה : ואיכא דמקשי · לברייתא ומותיב ומן פירוקא דמפרק מיפשט בעיין : חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו · גבי כוי כדאמר איזהו כוי שנחלקו בו ר' אליעזר וחכמים זה תיש הבא על הצביה אבל שאר רבנן לא אמרי דמיעברא ומפריק מאי עיבורו מן הטמא לא טמא ממש אלא א"ר ירמיה דאיעבר מקלוט שאין פרסות סדוקות בן פרה · ומדקרי להאי קלוט טמא דאמר היינו עיבורו מן הטמא ש"מ כר' שמעון קאמר דטמא היוצא מן הטהור טמא וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן א' ש"מ דלא בעי ר' שמעון ראשו ורובו דומה לאמו לעולם בעי והאי תנא סבר לה כותיה בחדא וכו' כדאמרינן מעיקרא : למימרא · מאי דר' אליעזר דשרי עבורו מן הטמא משום דסבר כיון דאמו טהורה אע"ג דאביו טמא כיון דזה וזה גורם הולד יש בו הגרמה דטהור ומותר : ור' יהושע סבר זה וזה גורם אסור · עד שיהא אביו ואמו טהורים דהגורמים שניהם טהורים : והא איפכא שמעינן להו ולד טרפה · אע"ג דאביו לאו טרפה אלא טהור שלם : ר' אליעזר אומר לא יקרב · למזבח אלמא דסבר ר' אליעזר זה וזה גורם אסור ור' יהושע סבר דמותר · לעולם בעלמא כגון לגבי מזבח סבר ר' אליעזר דזה וזה גורם אסור שאני הכא לגבי אכילה א"כ הוא דזה וזה גורם אסור לכתוב קרא שור כבשים ועזים דהוי משמע עד שיהא אביו ואמו כבש שה שה למה לי ש"מ שה מ"מ דזה וזה גורם מותר : מי רגלים של חמור · מה הן בשתיה · מיא עול מיא נפקי כלומר מים צלולים שתה מים צלולין מוציאין לפיכך מותרין : מאי · האי דעכירו נימא משום הכי דמגופיה מאבריו קא מימצצי ואסירי דהוו כחלב שמתמצין מן הגוף ואסירי או דלמא אין מתמצין אלא על מיא עול מיא נפיק והאי דעכירי משום הבליה מחמת חמימות הבשר הוא ומותרין שאינן מתמצין מגופו : מטמא לא קאמר · דאי אמר הכי הוה משמע כל מה שיוצא מטמא בין עכירי בין לא עכירי : אלא מן הטמא:

שיטה מקובצת

א] לא שנא·סימן בהמ"ה א"ך גמ"ל : ב] לומר שה (תיבת שור נמחק) ס"א שה שה מ"מ : ג] קאמר וכרבי שמעון וקאמר : ד] להו דתנן ולד : ה] לא יקרב לגבי מזבח·וה"ה דאף להדיוט אסור כיון דזה וזה גורם אסור ונקט למזבח לרבותא דלר' יהושע שרי אף ליקרב · תוס' חיצוניות : ו] קרא שור כשבים ועזים שה למה לי : ז] שור שה כשב ושה עז כשבים ועזים תיבת ועז נמחק : ח] ולא תאני אם ראשו : ט] שיבא שאביו טמא : י] נפיק ושרי והאי : יא] רישא רבותא קמ"ל וסיפא : יב] דקתני כשראשו ורובו דומים לאמו דחייב אף בבכורה : יג] ושפן דכתיבי בקרא : יד] טהרה דמעלה גרה ומפריסי הפרסה איירי אלא בדמי במקצת סימנין לאמו ביד וברגל ואפילו בצפרו : טו] תיבת ולד הוא ר"ת ולאו דוקא : טז] אליעזר דריש מדכתיב שה שה תרי זימני כדאיתא לקמן בשמעתין והשתא כבש דר' יהושע ושה דר' אליעזר : יז] תיבת הלשון נמחק : יח] ר"א דההוא שה דבא : יט] לפרש דהאי לא בא הכתוב הוי כמו : כ] דה"ק ת"ל שה שה דנפקא לן מיניה עיבורו מן הטהור הלכך אייתר לן זה להוסיף על המותר להתיר אף עיבורו מן הטמא : כא] לקמן משום דלא ותיבות לא קשה מידי נמחק: כב] לאכילה נמי פשיטא דבעי : כג] יולדת כו' ניחא דפליגי בזה וזה גורם אבל למ"ד : כד] אמו ועיברה ולבסוף : כה] סברי זה וזה גורם מותר גבי שאור של חולין ושל תרומה : כו] ממנה כרכר (תיבת עצים ל"ש) אלא משום דר' יהושע הוזכר תיבת לרבי נמחק: כז] גורם ובפ' אוא"ב : כח] האב גבי פלוגתא דרבי יהודה משום : כט] ושייך זה וזה גורם והכא דהאיסור רבה ע"י תערובות נקט לישנא: דחוששין לזרע האב דכל חד וחד לחודיה שרי ומיהו : ל] גורם להוי יחשב כחד גורם וליתסר :

ואינן

תורה אור

הטמא והני נמי מינא דטמא הוא ואיכא דאמרי דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתו אינשי כי קמיבעיא להו דחמור דשתו אינשי ומעלו לירקונא מאי אמר להו רב ששת תניתוה היוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור והני נמי מטמא קאתי מיתיבי מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותו לגופן א] ואין ממצות אותו מגופן הוא דאמר כר' יעקב דאמר ב] דובשא רחמנא שרייה דתניא ר' יעקב אומר °אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא שרץ עוף טמא בהדיא כתיב אלא ג] שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ואיזה זה דבש דבורים יכול אף דבש הגזין ד] והצירעין אמרת לא ומה ראית לרבות ה] דבורים ולהוציא הגזין והצירעין מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי ומוציא אני דבש הגזין והצירעין שיש לו שם לווי כמאן אזלא הא *דתניא *)דבש הגזין והצירעין טהור ומותר באכילה ו] דלא כרבי יעקב טהור אלמא בעי מחשבה ז] תניא נמי הכי *דבש בכוורתו מטמא טומאת אוכלין ח] שלא במחשבה ט] חלי דיחמורתא סבור רבנן י] למימר ביעי נינהו ואסירן אמר רב ספרא זרעא דאילא הוא דאזיל בתר אילתא ואיידי דרחמה צר לא מזדקקא ואזיל בתר יחמורתא ונתרי אמר רב הונא עור הבא כנגד פניו של חמור מותר מ"ט פירשא בעלמא הוא א"ל רב חסדא תניא דמסייע לך *עור הבא כנגד פניו של אדם בין חי בין מת טהור מאי לאו בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו מתה לא בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה והתניא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו מתה *אי תניא תניא : **מתני'** דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גידולו : **גמ'** טעמא דחזיניה דבלע הא לא חזיניה דבלע אמרי אשרוצי אשריץ יא] *מנלן דתניא *דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים אי הכי כי חזינא דבלע אמרי' האי איעכלא והאי אשרוצי אשריץ אמר רב ששת כגון שמצאו דרך יב] הריעי רב פפא אמר כגון שמצאו דרך בית הבליעה רב נחמן יג] אמר כגון שמצאו שלם רב אשי אמר רוב דגים במינן משריצין יד] וכמי שבלע לפנינו דמי : ת"ר דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים כל המוליד מניק וכל המטיל ביצים מלקט חוץ מעטלף שאף על פי שמטיל ביצים מניק הדולפנין

*)[במשנה דמכשירין איתא דבש הצירעין ולא נזכר הגזין]

תוספתא דנדה פ"ד

מטמאה · יהוי משמע מגופיה דטמא מן הטמא משמע מיט *של טמא (א) הן דדמו לחלב : **והני נמי** · מטמא קאתו שבתוך הטמאה הוו ואע"ג דלאו מגופיה מימנך אסירי : **שמכניסות אותן לגופן** · שאוכלין מפרחי האילן ומהן נעשה הדבש במעיהן : **ואין ממצים אותו** · טו] דובשנו מגופו וקשיא לרב ששת דהא הכא כיון דלאו מגופייהו *מימצו שרי : (ב) רב ששת אמר כל שהיה בתוך הטמאה טז] דאמר כר' יעקב בטעמא דדבש לאו משום שמכניסות אותן לגופן הוא אלא דרחמנא שרייה בהדיא וגזירת הכתוב היא : **שרץ** יז] **העוף טמא** · *הוולד ממש בהדיא כתיב בו (ויקרא יא) את אלה תשקצו מן העוף : **אלא שרץ עוף טמא** יח] ***שאתה אין אוכל** · להכי דייקא ואי אתה דתיהדר ותידוק מיניה אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ שאינו ולד דוגמתו כגון דבש ל"א אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל יט] ומאידך קרא כתיב לה כ] מכל שרץ העוף *וגו' : **הגזין והצירעין** · מין ארבה : **דבש דבורים** · דבש סתמא (הוו) קרו ליה דבש הגזין הכי הוא דמיקרו : **טהור** · מלקבל טומאת אוכלין דסתמיה לאו לאכילה עד שיחשב עליו : **טהור** · אלמא בעי מחשבה בניותא : **דבש בכוורתו** · כא] ואכתי לא חשיב עליה שהרי הוא בכוורתו ודבש דבורים מיירי דאין כוורת אלא לדבורים : **חלי דיחמורתא** · כעין בילי זכרים כב] שהיחמורו' מוליאות מרחמן : **ואסורין** · משום אבר מן החי שנעקרו מן הזכר ברחם : **דאזיל בתר איילתא** · להיזקק לה : **ונתרי** · שופך זרע הרבה ונקרש : **עור הבא כנגד** כג] **פני חמור** · כעין שליא שהחמור טלד בו : **טהור** · מלטמא כד] במגע ובמשא : **מאי לאו** · אפילו הולד והאם מתים אפ"ה העור אינו מטמא אלמא כה] דאמר שליא לא מן הולד ולא מן האם אלא פירשא בעלמא היא : **ה"ג לא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה** · שמגוף האם הוא והרי היא חיה אבל לגבי אכילה כי שדית ליה בתר אם נמי אסור : **מתני' שבלע** · משמע דידעי ודאי שבלעו : **לפי שאינו גידוליו** · אלא כשהוא חי בלעו אבל גידוליו שרי שהיוצא מן הטהור טהור : **גמ' אשרוצי אשריץ** · דג טהור זה שנמצא בתוך הטמא כשרץ בגופו ועוברו הוא ואסור : **דג טמא משריץ** · בגופו עוברו כשאר בהמה וחיה : **דג טהור מטיל בילים** · ויושב עליהן ומחממן עד שיוליאם מן הקליפה כעופות : **אי הכי** · דדג טמא משריץ האי דבלע איעכל והוי ריעי וזה שנמצא בתוכו אשרוצי אשריליה ועוברו הוא וליתסר : **דרך בית הריעי** · ואי עוברו הוא בבית הרחם מיבעי ליה כו] לאישתכוחי : **שמצאו שלם** · שנגמרה כל צורתו וגדול הוא ואי עוברו כז] לא הוי משתהי ברחם כולי האי : **רב אשי אמר** · מתני' לאו כדחזיניה דבלע אלא שנמצא בתוכו והאי דקתני שבלע כיון דרוב דגים במינן משרילים וזה השריץ מין אחר כמו שבלע בפנינו דמי : **כל המוליד** · שיולד עובר ממש : **מניק** · שיש לו דדים וכל המטיל בילים אין לו דדים כח] ומלקט פירורים ומפרנס בניו : **עטלף** · קלב"א סורי"ץ דומה לעכבר ויש לו כנפים :

ה"ג הדולפינא

תניתוה היוצא מן הטמאה טמא · הא כט] *דמשמע לסימן נקטיה לא קשה מידי כדפרישי' לעיל (דף ו' ד"ה נמה) : **הגזין** ולרעין גרסינן ולא גרסינן חגבים ל] שזה עוף כמו גזי דכלאה דנדה לא] (דף יז·) לפי' ר"ת : **עור** הבא נגד פניו של חמור · פי' לב] *כדלעיל : **מאי** לאו בין הוא לג] ואמו מתה · פי' אלמא לא הוי העור לא מן הולד ולא מן האם אלא לד] הזרע שנתקרש : **לא** בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה · שהעור בא לה] בין שניהם מן האם ומן הולד ולפיכך טהור עד שימותו שניהם ובקונטרס לו] פירש כך בין הוא ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה [אבל] לז] אמו חיה לעולם בעינן וכמו שפיר' נראה דמדקתני רב חסדא בין הוא מת ואמו מתה משמע דאינו סייעתא אלא מהא דמטהרינן בשניהם מתים לח] אבל אם האחד חי אין כאן סייעתא : **דג** טהור שבלע דג טמא אסור באכילה · תימה לט] במסכת אהלות (פי"א מ"ז) *תנו כלב שאכל בשר המת כמה תשהה במעיו שלשה ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אלמא חשיב עכול והכא נמי ליסתרי ולא מסתבר לחלק בין בשר המת לשאר דברים דשלשה ימים דכלב משמע בכל דבר דמדמייתי עלה במסכת שבת פרק השואל (דף קנה:) יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטות לפיכך משהה אכילתו במעיו שלשה ימים ויש לחלק בין איסור לטומאה ויש רוצים להתיר מתוך מ] משנה זו חטה שנמצאת בפסח במעי תרנגולת ולפי מה שחלקתי בין איסור לטומאה אין זו ראיה עוד מא] פירש ר"ת דשמא יש להתמיד כר' יהודה בן בתירה דבעי מעת לעת *ואם בלא טומר דאין חילוק בין איסור לטומאה צ"ל מב] *דשמעתא איירי בלא שהה כדי עיכול וא"ת אי לא שהה כדי עיכול היכי פריך בגמ' כי חזינא דבלע נימא האי איעכל והאי אשרוצי אשריץ י"ל מג] פעמים ממהר להתעכל קודם ולא הוי ככלב דלעולם מד] ג' ימים : **רוב** דגים במינם משרילים · מה] הלכתא כרב אשי דהוא בתרא ויש להתיר אותן דגים שקורין מו] *מרכ"ש הנמצא תוך דג בליצ"א ואע"ג דלא חזינן דבלע ואין להקשות ממתני' דאסרי' דג טמא שבלע דג טהור לרב ששת דאסר מי רגלים של חמור דאפי' ללישנא בתרא דרב ששת דאסר אף של סוסים וגמל לא דמי חדא דמתני' לא איירי אלא כמלא מז] תוכו דג טהור ואפילו ילאו הכא פשיטא דדגים עייל דגים נפיק *אבל מים שהבהמה שותה לחלוחית הגוף מתערב עמהם ובת"כ מח] תני גבי דגים תאכלו לרבות הטהור שבמעי טמא יכול אף הטמא שבמעי טהור ת"ל אותם מה ראית לומר בבהמה שבמעי טמאה טמא ושבמעי טהורה טהור מט] (מטמא שבמעי הטהור טהור) ובדגים אינו כן לפי שאין גדוליו א) ואין ראיה משם לאסור דג טמא שבלע דג טהור אחר שילא משום דנקט שבמעי הטמא דלאו דוקא נ] אלא משום טמא שבמעי ב) טהור דדילמא היא דשרינן בילא לחוץ משום דחשיב עיכול :

דג טמא משריץ דג טהור מטיל בילים · בע"ז פרק אין מעמידין (דף מ·) מפרש תרוייהו מטילי בילים ניכהו זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים :

א) [ואין לאסור משום דג טמא כצ"ל] ב) טהור נקטיה דהא שרינן כו' משום דחשיב עיכול וחשיב כעפרה הס"ד

עין משפט נר מצוה

נ"א דמשמע לעיל דלסימן נקטיה לא קשה מידי ופירשתי לעיל נ"ק

נ"ל שליא

כו א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ג טוש"ע י"ד סימן פא סעיף ח :

כז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט :

כח ג מיי' פ"א מהלכות טומאת אוכלין הל' יח :

כט ד מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות טור ש"ע י"ד סימן פא סעיף ג :

ל ה מיי' שם פ"ד הלכה כ ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף ד :

לא ו מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הל' יב :

נ"ל תנן

לב ז מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה טוש"ע י"ד סי' פג סעיף ט :

לג ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף י :

מכשירין פ"ו מ"ד

שיטה מקובצת

א] ואינן ממצות : ב] דאמר דהני רחמנא תיבת דובשא נמחק : ג] אלא ס"א מהאי קרא דכתיב וזה אשר לא תאכלו וגו' שרץ : ד] הגוזין מפורש בתוספתא בפ"ק מפני שהוא ריר : ה] לרבות דבש דבורים ולהוציא דבש הגוזין : ו] באכילה כמאן דלא : ז] מחשבה מכלל דדבש דבורים לא בעי מחשבה תניא : ח] אוכלין · גליון וא"ת והלא במס' מכשירין חשיב ליה בהדי משקין וי"ל דהכא מיירי בעודו עם השעות והתם כשהופרש ממנו : ט] במחשבה הני חלי · עיין בערוך ערך חלי : י] רבנן קמיה דרב ספרא למימר ביעי כו' אמר להו רב ספרא : יא] תיבת מנלן נמחק : יב] דרך בית הרעי : יג] נחמן בר יצחק אמר : יד] משריצין ס"א במינן משריצין אי הכי מאי איריא כדחזינא דבלע אפילו לא חזינא נמי ה"נ קאמר כיון דרוב דגים במינן משריצין כמי שבלע בפנינו : טו] ואין ממצים אותו מגופו' , ס"א מבשרו וקשיא : טז] הטמא טמא : יז] שרץ עוף טמא : יח] טמא נמי אתה אוכל : יט] אוכל ומאידך תנא וכו' ולי נראה דאם כן לשון הברייתא ליתא ולשון ראשון עיקר · תוספות חיצוניות : כ] לה וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר וכו' וכל שרץ העוף : כא] דאכתי לא : כב] זכר שהחמורה מוציאה מרחמה הס"ד : כג] כנגד פנים של החמור : כד] מלטמא באהל ובמגע ובמשא : כה] אלמא דאינו לא מן הולד : כו] ליה לאישכוחי הס"ד : כז] עוברו הוא לא : כח] דדים אלא מלקט ור"י פי' מלקט מאכל כדאמרינן במס' שבת מהלקפין לתרנגולים · תוס' חיצוניות : כט] הא דאמרינן לעיל לסימן : ל] הגבין שוהו הגבין ונצן הוא שם עוף : לא] דנדה בפ' כל היד לפי' ר"ת והה"א הוא של שמוש וגוין : לב] פי' שליא הס"ד : לג] הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו : לד] אלא מן הזרע שנתקרש ודחי : לה] בא מן שניהם : לו] ובקונט' גרים בין הוא חי ואמו : לז] דאמו חיה : לח] מתים דנמצא דהוי כפרש בעלמא אבל : לט] תימה דבמסכת אהלות תנן גבי כלב שאכל : מ] מתוך האי משנה הסה : מא] עוד אמר ר"ת : מב] צ"ל דהכא מיירי בלא שהה : מג] י"ל דפעמים ממהר : מד] דלעולם בג' ימים : מה] נראה דהלכתא כרב אשי : מו] שקורין הארנש הנמצאות תוך דג טמא גדול שקורין : מז] נמצא בתוכו של דג טמא ואפילו יצא נמי לא דמי דדג עייל דג נפיק אבל : מח] ובת"כ תניא גבי : מט] טהור הטמא שבמעי הטהור טהור ובדגים אינו כן לפי שאין גדוליו ואין לאסור משום דג טמא : נ] דוקא נקטיה אלא משום כו' טהור נקטיה דהא שרינן ביציאתו לחוץ משום ורבין

מסורת הש"ס

א] של טמא הס"ד ואח"כ ד"ס והני נמי מינא דטמאה הן שבתוך הטמאה הוי ודמו לחלב ואע"ג דלאו נ"ק

מימצו ושרי ורב ששת אמר כל שהיה בתוך בטמאה הס"ד והד"א ואח"כ ד"ה הוא דאמר כר"י דטעמא כו' כצ"ל נ"ק

משמע הולד ממש נ"ק

שאי אתה אוכל להכי דייקא נ"ק

[הסולך על ארבע שקץ הוא לכם]

נ"ק מ"ז

רבינו גרשם

הטמא · קאמר כלומר הני דנפקי דהוו מין טמא דעכירי כמין חלב טמאין : ואיכא דאמרי דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתו להו אינשי לשום רפואה ולא כלום הוי ולא אסיר דלא חשיבי למידי : כי קא מבעי' דחמור וכו' והני נמי מי רגלים של חמור מטמא קא אתו אסירי · להאי לישנא בתרא בין עכירי בין לא עכירי אסירי : שמכניסות אותו לגופן · שיתקין אותו מעשבי חורים : ואין ממצות אותו מגופן · כשמוציאין אותו אלא כי היכי דעל הכי נפיק וקשיא להרוייהו לישני ללישנא בתרא קשיא להאי דבש דטממא נפיק ושרי · וללישנא קמא קשיא דאילו התם קאמר כי עכירי אע"ג דלאו מגופיה מטמאי מיצטי אסירי והכא בדבש כיון דאין ממצות אותו מגופן שרי ורב ששת אמר לך בדבש שאני דאע"ג דמפיק מגופיה שרי דהוא דאמר כר' יעקב דאמר דובשא כר' : שרץ עוף טמא בהדיא כתיב איסוריה אלא אמידך קרא מפיק ליה דכתיב את זה לא תאכלו שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ מוציא מגופו : הגוזין · מין ארבה · שאין לו שם לווי · תולה שמו על שם שרץ האסור אלא דבש סתמא אעיקרי כדכתיב בערית הדבש · מדאורייתא סתמא · אלמא בעי מחשבה דאשר דבש מטמאה טומאת אוכלין אפי' שלא במחשבה והוא לא חשיב עליו · א) הני חלי דיחמורתא שנמצאין ברעי שלה כעין ביצים סבור רבנן קמיה דרב ספרא למימר ביצי נינהו ואסירי באכילה דהוו כאבר מן החי דלא התירה [תורה] שום ביצים אלא דעוף [אבל אלו דומין] בביצים של בהמה שפורשין ממנה בחייה : אמר להו רב ספרא לאו ביצים נינהו אלא זרעא דאיילא הוא דאזיל בתר אילתא למיזקק לה ולא מקבלא ליה אילתא משום דרחמה צר וכיון דהויא דלא מקבלא ליה ב) אזיל בתר שדומה לאיילא יחמורתא ועד שהוא הולך אחריה טובל בגופו שכבת זרעו הרבה וכשבא על היחמורה אגב דנתקרש הזרע הרבה אינו נבלע בגופה ומוציאתו לחוץ עם הריעי שלה ואותו זרע כיון שנתבשל נראה כעין ביצים ואינן ביצים ושרו דלאו כאבר מן החי נינהו : עור הבא כנגד פניו של חמור מותרין באכילה שכשנולד החמור יש לו עור דק על פניו כעין שליא ולאו שליא הוא ואינו דבוק נמי לפניו אלא כך הוא בריה בפני עצמו ופירשא בעלמא הוא : תניא דמסייעא לך · דפירשא בעלמא הוא : עור הבא כנגד פניו של אדם · דהכי נמי יש לאדם עור דק על פניו כשנולד ואותו עור אינו לא מן האם ולא מן הולד וטהור הוא משום טומאת מת : לא בין הוא חי ואמו מתה · דשדינן ליה בתר חי הא לאו הכי מטמא : והתניא בין הוא מת ואמו מתה טהור אי תניא תניא : טעמא דחזיניה לדג טמא דבלע דג טהור · משום הכי מותר באכילה הא לא חזיניה דבלע אמרינן אשרוצי אשריץ כלומר דהא דג טמא איעבר להאי דג טהור במעיו : דתניא דג טמא משריץ · מתעבר ומוליד ולדותיו : דג טהור מטיל ביצים ומחממן עד שיש בהן צורה ובוקען ויוצאין : האיך דבלע איעכלא במעיו והאי דנמצא' במעיו אשרוצי אשרוציה וליתסר : כגון שמצאו · להאי דג טהור דרך בית הרעי דטמא דאם איתא דאשרצי לא משתכח בבית הרעי אלא בשילייתו · או שמצא בבית הבליעה שאין דרכו של וולד להיות שם · או שמצאו שלם דאם איתא דהוי דולד לא הוה שלם גמור אלא ודאי בלעו : רב אשי אמר כיון דרוב דגים טמאין במינן משריצין מולידין ולא מין אחר והאי כיון דטהור הוא שנמצא בבטנו כמי שבלע בפנינו דוודאי דג טמא אינו משריץ אלא מינו : כל המוליד מניק ולדותיו וכל המטיל ביצים מלקט ויושב עליהן וטחממן ובכך פרה ורבה · ואיכא דאמר מלקט שאינו מניק אלא מלקט המאכל בפיו וזורקו לפני ולדותיו ובכך מפרנסן :

א) עי' ערוך השלם ערך חלי ג' · ב) בערוך הגי' אזיל בתר יחמורתא שדומה לאילתא .

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מטמאה וכו' של טמאה וכו' והני נמי מינא דטמאה הן דדמו לחלב : (ב) ד"ה שמכניסות וכו' שרי הס"ד ואח"כ מ"ה הוא כר' ששת דאמר וכו' הטמאה טמא דאמר :

הדולפנין פרין ורבין [א] כבני אדם מאי דולפנין אמר רב יהודה בני ימא כל שביציו מבחוץ מוליד [ב] וכל שבפנים מטיל ביצים איני *והאמר שמואל *[א]אווז ואווז בר כלאים זה בזה והוינן בה מ"ט אמר אביי זה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים ותרוייהו מטילי ביצים אלא כל שזכרותו מבחוץ מוליד מבפנים מטיל ביצים *כל שתשמישו ביום [ג] יולד ביום בלילה יולד בלילה כל שתשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה [ד] תשמישו ביום יולד ביום תרנגול בלילה יולד בלילה עטלף תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה אדם וכל דדמי ליה למאי נפקא מינה לכדרב מרי בריה דרב כהנא *דאמר רב מרי בריה דרב כהנא [ב]בדק בקינה של תרנגולין מערב יו"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת באכילה ביו"ט [ה] *אימר לא בדק יפה והלא בדק יפה אימר יצתה רובה וחזרה הוה וכדרבי יוחנן דא"ר יוחנן [ג]ביצה שיצתה רובה מערב יו"ט [ו] וחזרת מותרת לאוכלה ביו"ט *כל שתשמישו ועיבורו שוה יולדים ומגדלים זה מזה [ז] הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ משלשה שמשמשין פנים כנגד פנים ואלו הן דג [ח] ואדם ונחש ומ"ש הני תלתא כי אתא רב דימי [ט] אמרי במערבא הואיל ודיברה עמהם שכינה תנא גמל אחור כנגד אחור: ת"ר תרנגולת לעשרים ואחד יום וכנגדה באילן לוז כלב לחמשים יום וכנגדו באילן תאינה חתול לחמשים ושנים [י] יום וכנגדו באילן תות חזיר לששים יום [יא] כנגדו באילן תפוח שועל וכל מיני שרצים [יב] ששה חדשים וכנגדם באילן תבואה בהמה דקה טהורה לחמשה חדשים [יג] וכנגדן באילן גפן בהמה גסה טמאה לשנים עשר חודש וכנגדו באילן דקל *טהורה לתשעה חדשים וכנגדה באילן זית הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לשלש שנים וכנגדן באילן בנות שוח אפעה לשבעים שנה [יד] וכנגדו באילן חרוב חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה וימי עיבורו שלש שנים נחש לשבע שנים ולאותו רשע לא מצינו חבר ויש אומרים מוכססים [טו] מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום דר' יהושע בן חנניא שנאמר °ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה (א) נתקללה מחיה לא כ"ש אלא לומר לך כשם שנתקללה הבהמה מחיה אחד לשבעה ומאי ניהו חמור מחתול כך נתקלל הוא מבהמה [טז] אחת לשבע דהוה ליה שב שני אימא כשם שנתקללה חיה מבהמה אחת לשלש (ב) שנים ומאי ניהו ארי מחמור כך נתקלל הוא מחיה אחת לשלש (ג) שנים דהוה ליה תשע שנים מי

תורה אור

בראשית ג

ה"ג הדולפנין פרים ורבים מבני אדם. שאם בא אדם עליהם מתעברות הימנו: בנימא. דגים יש בים שחציין צורת אדם וחציין צורת דג ובלע"ז שריינ"א: כל. מין שביצי הזכר [א] כגון חיה ובהמה מבחוץ מוליד עובר ממש: וכל. מין שביצי זכר מבפנים מטילה הנקיבה ביצים: אווז. של ישוב ואווז של בר כלאים להרביע לפי שאין הזכרים דומים דזה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים: זכרותו. הגיד ואווז בר זכרותו מבפנים: ולמחר השכים. קודם היום ומצא בה ביצה מותרת דלא נולדה בליל י"ט אלא מאתמול דתרנגולת אינה יולדת בלילה כדתני לעיל [יז] ויצאת רובה מותרת דבתר יציאת רובה אזלינן: כל שתשמישו ועיבורו שוה. כגון כשב ועז ששניהם [יח] פנים כנגד עורף וימי עיבורן שוה ששוהין חמשה חדשים ויולדין [יט] אם בא אחד על מין חבירו: ומגדלין. מניקין: שכינה עמהם. שנאמר (יונה ב) ויאמר ה' לדג: לעשרים ואחד יום. לאחר שנתעברה מן התרנגול שוהה ביצתה ליגמר עד אחד ועשרים יום: לוז. קורדל"א שגדילים בו אגוזים קטנים ומשעת פרחיו עד שעת גמר פריו [כ] [ב] שנים ועשרים יום: כלב לנ' יום. [כא] גמרה צורת הולד: וכנגדו באילן תבואה. כמאן דאמר (ברכות דף מ.) עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה קרי לתבואה אילן: דקל. גדילין בו תמרים: ברדלס. אפא: קוף. סינגי"א בלע"ז: קיפוף. כעין קוף הוא ויש לה זנב ובלשון אשכנז מרקצ"א: אפעה. מתעבר אחר שבעים שנה שנולד: וימי עיבורו. משעת הפרח עד שעת גמר [כב]פירות: מוכססים. מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש: מנא הני מילי. דנחש עיבורו שבע שנים: אם מבהמה נתקלל מחיה לא כ"ש. [כג] [ג] שפחותה יותר מן חיה שהרי עז ה' חדשים וחתול נ"ב [יום] והא ל"ל דהא מכל חיה הייני ארי או אפעה דא"כ ליכתוב מכל החיה ולא ליבעי בהמה: אלא להכי כתב תרוייהו לומר לך כו'. והכי משמע ארור הוא מכל הבהמה כמה שהיא ארורה יותר מן החיה כשם שהבהמה נתקללה מן החיה על אחת ז' ומאי ניהו חמור מחתול שבשנה יש ז' פעמים נ"ב כך נתקלל הוא מן הבהמה כגון מבהמה גסה טמאה אחד לשבע דבהמה טמאה גסה י"ב חדש ותשוב ז' פעמים י"ב חדש היינו אחד לשבע הן שבע שנים:

הדולפנין פרין ורבין מבני אדם. כן גירסת הקונטרס וכן מוכח בתוספתא [פ"א] [כד]יולדין ומגדלין מבני אדם: אימר יצתה רובה וחזרה. מכאן מתירין לקנות ביצים [כה] בליל שני של יו"ט של גליות חוץ משני ימים טובים של ראש השנה לפי שקדושה אחת הן: תרנגולת כ"א יום כנגדה באילן לוז. פי' הקונטרס קורדל"א שגדלים בו אגוזים קטנים וריב"א מפרש [כו]שקדים שקורין אמנדלי"ר דבשנים ושקדים (בראשית מג) [כז] מתרגם ירושלמי לוזים מקל שקד (ירמיה א) מתרגם חוטרא דלוזא [ד] וי"מ מקל שקד אחד לכ"א אף מי"ז בתמוז לתשעה באב כן וינאץ השקד (קהלת יב) מתרגם שיגלא ויגמל שקדים (במדבר יז) [מתרגם] וכפית שגדין עוד אמרינן וינאץ השקד זה לוז של שדרה ממנה עתידים מתים להחיות לעתיד [ה] לבא לוז תרגום של שקד (ויקרא רבה): באילן תות. אין ראיה מכאן שמברכין עליהן בורא פרי העץ דהכי [כח] אמרינן באילן דגן לאתיא כמ"ד (ברכות דף מ.) עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היתה אלמא קרי לתבואה [כט] אילן ולא מברכין בהם פרי העץ ומיהו תותים הגדלים באילן מברכין פרי העץ אבל לא אתותי שדה דאי שקלת לפירא לא הדר גווזא ומפיק ואין מברכין פרי העץ אלא כי הדר גווזא ומפיק א): ברדלס. פ"ה אפא [ל] ופ"ק דסנהדרין (דף טו:) פ"ה פוטו"ש וסוף פ"ק דב"ק (דף טז.) [אמרינן] ברדלס [זו] אפא ואמרינן צבוע זה אפא [ו] וגיא הצבועים (ש"א יג) מתרגם מישר אפעיא מיהו ברדלס דהכא משמעו דהוא כעין פוטו"ש ויולד לשלש שנים מדשינה אפעה לשבעים שנה וב' מיני ברדלס הן ב): הקוף והקיפוף. [לא]מין חיה הוא מדחשיב להו בהדי פיל ואמר פ' הרואה (ברכות דף נז:) כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל [ז] והקיפוף ופ' המפלת (נדה דף כג.) אמרינן [ח] ל"א ר"מ אומר הואיל ועיניהם הולכים לפניהם כשל אדם והוא כוס וינשוף (ויקרא יא) מתרגם קריא וקיפופא ויש קפוף אחר מין עוף פרק אלו טריפות (חולין דף סג.) אמר תנשמת באות שבעופות ואמר באות שבשקצים קפוף ויש גרס קיפוד בדל"ת ע"ד וירשוה קאת וקיפוד (ישעיה לד) ואי גרס קיפוף ותרי גווני קיפוף יש בעופות א"כ כי מפרש באות שבעופות קפוף והיכי ידעינא בהו אי איירי בינשוף או בתנשמת: בנות שוח. על משנה [ט] דשביעית שלהן בשניה (שביעית פ"ה מ"א) פי' בירושלמי [לב] בכל שנה חונטין בה פירות ופירות שחונטין בשנה אחת אין נגמרין עד שלש שנים ולא כפי' ר"ת שפירש גבי ג) לי' אילנות לא מפקין בכל שתא [י] אלא [לג] עשרים מנייהו כגון בנות שוח לג' [כ] שנים ופ"ק דע"ז (דף יד.) גרס מוכססים בנות שוח מין אחד וכן שמו וקשה במסכת דמאי (פ"א מ"א) תנן הקלין שבדמאי לא נחשדו עמי הארץ עליהן משמע דלאו פירי חשוב ניהו ופ"ק דמסכת ע"ז (דף יד.) מפרש תאיני חיורתא ופרק ג' [לד] דנדרים (דף כז.) ד) בנות שבע ותאנים לבנים שני מינין דאמר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוך ככלכלה הייתי אומר תאנים לבנות ושחורות אסורות בנות שבע מותרות ונראה בנות שוח ושבע מיני תאנים הן אלא שבנות שוח רעות כדמשמע במתני' דהקלין שבדמאי ובההיא דשביעית כשבור שאין שביעית נוהג בהן ובנות שבע יפות [לה] כדמשמע בשביעית (פ"ה) ובנדרים (דף כז.) ומסתמא אדם [לו] מן היפות אכל ונקראו שבע מן שבעת ימי אבלות ושוח שגרמו סוחה ותולין הקלקלה במקולקל ה): ומאי ניהו חמור מחתול. דחתול לנ"ב יום ותימה למ"ד כלב מין חיה כדאיתא במסכת ביצה (דף כה:) שלשה עזין הן כלב [בחיות] לנקוט חמור מכלב דמקולקל טפי שהכלב לנ' יום וי"ל מנין זה מכוון טפי דהוי [לז] שנים:

א) [וע' תוס' ברכות מ. ד"ה איתימא] ב) [ע' ביאור דבריהם תוס' פ"ק דסנהדרין] ג) [ב"ב לו. ע"ש תד"ה היכא] ד) [ע"ש דלאיתא בנות שוח וע"ש בפי' הרא"ש] ה) [וע' תוס' במס' ע"ז יד. תוס' שבועות יב:]

רבינו גרשום

אמר רב יהודה בני ימא. אדם של ים. כל שביציו מבחוץ חוץ ממעיו כגון בהמה שביצי' חוץ מגופה מוליד נקבתו מולדת: כל שביציו של זכר מבפנים כגון עופות נקבתו מטיל' ביצים: כלאים זה בזה לענין הנהגה: אלא שזכרותו מבחוץ גידו מוליד: וכרותו מפנים מטיל ביצים ואווז בר נמי אע"ג דביציו מבחוץ וכרותו גידו שבפנים הוא (היה) [ומשו"ה] מטיל ביצים: מותר לאוכלה בי"ט. דלא נולד בי"ט ולא בלילה דהא אינה יולדת בלילה ודאי דאתמול היא: והלא בדק מערב יום טוב ולא היתה שם איסור יצתה רובה ממעי תרנגולת מערב י"ט וחזרה הילכך לא מצא כי בדק וכיון שיצאה רובה וחזרה אותה ביצה שחזרה מטילה אפילו בלילה ומותר לאוכלה בי"ט. אבל לכתחלה אינה מטילה ביצה בלילה כדאמרן הילכך מותר: כל שתשמישו ועיבורו שוה כגון כל בהמה דקה טהורה שיולדת לה' חדשים היינו עיבורן שוה. ותשמישן שוה פנים כנגד עורף. יולדים ומגדלים זה מזה כגון רחל מתיש ועז מאיל יולדין זה מזה. ומגדלין שמתקיימין וולדותיהן. וכן נמי כל בהמה גסה שעיבורה ותשמישה שוה: תרנגולת יולדת לכ"א ימים מאחר שנגמר אשכול ביצים שלה וכנגדה באילן לוז משעת הנצתו עד גמר פריו כ"א יום. ואיכא דאמרי כ"א יום יושבת על ביציה.לנ"ה: כלב (נ"ב) [נ'] יום משעת עבורו ועד לידתו: וכנגדו באילן תאנה משעת הנצה ועד גמר פירי: וכנגדו באילן תבואה. דתבואה איקרו אילן כמאן דאמר אילן שאכל אדה"ר ממנו חטין הוו. ששה חדשים משעת זריעה עד שעושין שיבולת: שוח. תאנים חיורתא. וימי עיבורו של חרוב הנצתו שלשה שנים אחרונים של ע' שנים: מוכססין. תאנים רעות: אם. מבהמה נתקלל דבהמה דקה מאחרת יותר לילד מחיה דקה קטנה לא כל שכן דבהמה דקה לה' חדשים וחיה דקה לנ"ב יום כגון החתול וכלב: אלא למה נאמרו מכל חית אלא לומר לך כשם שהבהמה נתקללה מחית אחד לשבע ומאי ניהו חמור מחתול דחתול לנ"ב יום ובהמת גסה טמאה לי"ב חדש דהיינו שס"ה ימים ושנ"ג ימים היינו ז' פעמים נ' נשתיירו ס"ו היינו ז"פ נ"ב לחתול כך הוא נתקלל מבהמה טמאה אחד לשבע דהוה ליה שב שני: ואימא כשם שנתקללה חיה מבהמה אחד לשלש ומאי ניהו

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ט מהל' כלאים הלכה ס טוש"ע י"ד סימן לא סעיף ז:

לה ב ג (מיי' פ"א מהל' י"ט) טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ו:

◆

שיטה מקובצת

א] ורבין מבני אדם: ב] מוליד מבפנים מטיל ביצים: ג] ביום מוליד ביום בלילה מוליד בלילה וכצ"ל לקמן: ד] בלילה תרנגול תשמישו ביום מוליד ביום בלילה כו': ה] בי"ט והלא בדק אימר לא בדק יפה יפה אימר: ו] י"ט וחזרה מותרת: ז] מזה וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה אין מולדין ומגדלין זה מזה הכל: ח] דג ונחש ואדם: ט] רב דימי אמר אמרי: י] לחמשים ושנים. ס"א לחמשים יום וכלב לחמשים ושנים יום ובשמעתין משמע כגירסא הראשונה: יא] יום וכנגדו באילן: יב] שרצים לששה חדשים וכנגדן באילן: יג] חדשים וכנגדה באילן גפן כו' חודש וכנגדה באילן זית טהורה לתשעה חדשים וכנגדה באילן דקל הזאב: יד] שנה וכנגדה באילן: טו] מוכססין ובנות שוח מנה"מ: טז] מבהמה אחד לשבע: יז] לעיל סה"ד ומה"ד יצתה רובה מע"ס וחזרה ובלילה יצאת מותרת דבתר: יח] ששניהם משמשי פנים: יט] ויולדין סה"ד ומה"ד יולדין אם בא: כ] פריו אחד ועשרים: כא] יום נגמר צורת: כב] גמר פירי הס"ד: כג] שפחות שבבהמה הוא יותר מהחיה שהרי: כד] בתוספתא דקתני ויולדין ומגדלין מבני אדם: כה] ביצים מן העובד כוכבים בליל י"ט ב' בשני ימים טובים של גליות אבל לא בשני י"ט של ר"ה: כו] מפרש אילן שגדלים בו שקדים כז] בתרגום ירושלמי לוז וכן מקל שקד (דבשנים ושקדים מתרגמינן לוזים ירושלמי וכן מקל שקד) מתרגמי' חוטרא דלוזא וכן איתא במדרש מקל שקד אני רואה מה שקד הוא כ"א יום משע' חנטה עד גמר פירותיו אף מי"ז בתמוז עד ט' באב ובתרגום קהלת וינאץ השקד ותציץ א) ריש שקדותא בחשותא מן שנריא ותרגום ויגמול שקדים וכפות שגדין עוד אמרו במדרש וינאץ השקד זה לוז של שדרה ובמדרש מפורש גבי וינאץ השקד שממנו עתידים מתים להחיות לעתיד לבא והוא קליבוסת דשבת פרק שואל (דף קנב) אלא שבמדרש קרי לוז על שם השקד: כח] דהכי נמי אמרינן באילן תבואה ואע"פ שפי' הקונטרס כמ"ד: כט] לתבואה מין אילן מ"מ לענין ברכה לא משתמיט בשום דוכתא שיברכו בכוסס חטה בורא פרי העץ ועוד דהא פשיטא שיש באילנות גדולים תותים גדולים מברכין עליהם בורא פרי העץ שהם אילן גמור אבל יש מהם שגדלים כמין עשבים ואמרינן בברכות כל היכא דאי שקל וכו' פי' שבאותו מקום שנלקט ממנו והפרי חוזר לשנה אחרת ומוציא פרי אחר מברך פרי (האדמה) [העץ]: ל] אפא ובפ"ק דסנהדרין פי' הקונטרס פוטויש ובספ"ק דב"ק מפרש מאי ברדלס אפעה ואומר ר"ת דההוא דפ"ק דפסחים מקום שחולדה וברדלס מצוין שם יכולין להיות שהוא פוטויש דמשמע חיה קטנה כעין חולדה אבל ההיא דבב"ק אין דומה שיהיה אותו שקורין פוטויש בלע"ז שאינה עז כ"כ ובפ' אלו מציאות משמע שהוא עז ביותר דאמר המציל מן הארי מן הדוב מן הנמר מן הברדלס ומן הנחש הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשים ממנו ודומה שהוא מין נחש דהא מפרש התם בב"ק דברדלס זה אפא ואמרינן נמי התם צבוע זה אפא וגיא הצבועים מתרגמינן מישר אפעייא ואפעה דומה שהוא מין נחש כדכתיב אפעה ושרף מעופף וברדלס דשמעתא אומר ר"ת דהויא פוטויש כההוא דפסחים דקאמר שיולד לג' שנים וקחשיב נמי אפעה לע' שנה ומיהו קצת קשה דחשיב ליה הכא בהדי ארי הזאב ודוב ונמר כמו בב"ק ועוד דאפעה ושרף מעופף מתרגמינן אפעייא אלמא אין הכל אחד. (והנדפס הוא בשבוש): לא] הפיל הקוף והקפוף קיפוף זה מין חיה הוא דחשיב בהדי פיל כי ההוא דברכות פ' הרואה דאמרינן כל מיני חיות יפין בחלום חוץ מן הפיל הקוף והקיפוף ועוד יש קיפוף שם שהוא מין עוף כדאמרינן התם כל מיני עופות יפין הן לחלום חוץ מקריא וקפופא ובפרק המפלת לא אמר ר"מ אלא בקריא וקפופא הואיל ועיניהם הולכות לפניהם כשל אדם ואותו קיפוף הוא תרגום של ינשוף ועוד יש בעופות קיפוף אחר דאמרינן בפ' אלו טריפות דתנשמת היא (נאות) [באות] שבעופות ואמרינן נמי התם (דנאות) [דבאות] שבעופות זה קיפוף ומיהו יש ספרים דגרס התם קיפוד בדלת וכן נראה דאי גרסי קיפוף א"כ לא פי' כלום כיון שיש בעופות שני מיני קיפוף היכי ידעינן הי מינייהו קמיירי אי בינשוף או בתנשמת ומצינו קיפוד גבי עופות דכתיב בישעיה וירשוה קאת וקיפוד ואצל התנשמת והקאת דכתיב בקרא מתרגמינן ובותא וקאתא. וימי עבורו לג' שנים פ"ה משעת הפרח של פרי החרוב עד שעת גמר הפירי ולשון עיבורו לא משמע דקאי אפירי ומיהו לפי גירסא אחת הכתובה בספרים אי אפשר לפרש בענין אחר דגרסינן הזאב והדוב והארי והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לג' שנים וכנגדן באילן חרוב חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו ע' שנה וימי עבורו ג' שנים ואם לא תפרש כן במה דומה חרוב לארי דוב ונמר ולפי גרסא זו לא קשה לעיל מאפעה דלא גרסינן אפעה כלל אבל קשה אמאי לא קתני כנגדו באילן בנות שוח דהוי ממש כיוצא בו דתנן במס' שביעית דבנות שוח עושין פירות לג' שנים דשביעית שלהם שניה אלא נראה כספרים דגרסי וכנגדו באילן בנות שוח אפעה לע' שנה וכנגדו באילן חרוב ולגי' זו צריכין למימר דאימי עבורו דאפעה קאי דמתחיל להתעבר לאחר ע' ושוהה להוליד ג' שנים והשתא אינו דומה ממש לחרוב דגמר פירותיו לע' וכן משמע בעובדא דחוני המעגל בתענית [כג.] לפי' זה הולך ומפ' שבוה דומה לחרוב שעד גמר פירותיו של חרוב ע' שנה וימי עבורו של אפעה ג' שנים לאחר שבעים לילדתו (והנדפס הוא בשבוש): לב] בירושלמי שבכל שנה חונטין בהן פירות אלא שפירות שחונטין בשנה זו אין נגמרין: לג] אלא עשרים (בכל) מנייהו כגון כו' שנים ונראה לר"ת דגרסינן מוכססין בנות שוח והוא מין אחד וכן שמו ומיהו קשה ממס' דמאי הקלין שבדמאי ומייתי לה בפ' כיצד מברכין דחשיב בנות שוח גבי הקלין שבדמאי שלא נחשדו עמי הארץ עליהן משמע דלאו פירי חשוב ניהו ועוד דפ"ק דעבודת כוכבים מפרש בנות שוח תאנים: לד] ופ' ארבע נדרים (דף כז ע"א) משמע בנות שבע כו' מינין הם דאמר אלו הייתי כו' שבע הם בתוך הכלכלה הייתי אומר כו' מותרות ונראה דבנות שוח ובנות שבע הכל מיני תאנים: לה] יפות הם כדמשמע בההיא דשביעית: לו] אדם הראשון מן היפות אכל ולפיכך נקראו בנות שבע על שם שגרמו שבעת ימי אבלות ומה שנקראו הרעות בנות שוח על שם שגרמו שוחה יותר מסתם תאנים לפי שתולין הקלקלה במקולקל:

א) נ"ל ויש שגורס מן כחשיתא כשיגלא ותרגום כו':

הגהות צ"ק [א] מבחוץ כגון חיה ובהמה מוליד: [ב] ל"א שהבהמה נתקללה יותר: [ג] אחד: [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' אם מבהמה נתקלל מחיה: שם אחת לשלש ומאי ניהו כצ"ל ותיבת שנים נמחק וכן בסמוך: